

TEKST: Michiel Jongewaard
BEELD: Anja Knapper

Terwijl de wethouder in Drimmelen een nieuw fietspad opende voor toeristen, sloot aan de overkant van de weg de openbare basisschool met stille trom. De paar kinderen die nog wel op de school zaten, konden hun tranen niet bedwingen. Met het sluiten van de school verliest het dorp zijn kinderen.

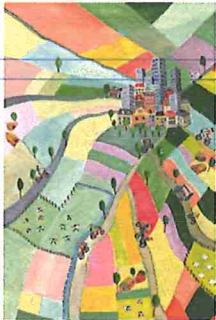
Geen leerlingen, geen school

Zo aan het begin van het schooljaar ligt het schoolplein er verlaten bij. Onkruid groeit voorzichtig langs het klimrek omhoog en tussen de tegels is het gras stilaan geel geworden van de hitte. Jarenlange pogingen en veel beloften ten spijt ging obs 't Klaverblad ten onder aan een gebrek aan leerlingen. Toch telde de school niet zo heel lang terug 60 leerlingen en werd er door de nieuwe eigenaar, schoolbestuur Openbaar Basisonderwijs West-Brabant, flink geïnvesteerd. Desondanks ging het mis, maar niet omdat er te weinig gezinnen met kinderen in Drimmelen zijn. Ze deden alleen hun kinderen er niet meer op school, zegt Stephanie Bekker, woordvoerder van de stichting Behoud Kleine Scholen en inwoner van Drimmelen. Dat kwam vooral omdat er al een paar jaar werd gezegd dat de school dicht zou gaan: niet echt een aantrekkelijk perspectief als je een school voor je kind zoekt. Maar ook de matige onderwijskwaliteit speelde een rol. Bekker vindt dat er in de loop der jaren te veel fouten zijn gemaakt.

Onmogelijke opgave

'Het ontbrak aan continuïteit, kwaliteit en communicatie', vertelt Bekker. Toen mijn oudste in 2004 naar 't Klaverblad ging, bleek al snel dat de kwaliteit zo in het gedrang was dat de inspectie de school als zwak beoordeelde. De gemeente was in die tijd bestuurder van twee openbare scholen. In 2000 besloot zij deze scholen samen te voegen. 't Klaverblad werd een nevenvestiging van de school in Terheijden, een dorp 11 km verder. Een ongelukkige beslissing, zo bleek later. Het lukte niet de kwaliteit van het onderwijs op orde te krijgen. De sfeer verslechterde, communicatie bleef uit en tot overmaat van ramp besloten de drie leerkrachten van 't Klaverblad zich collectief ziek te melden. Het geduld van ouders raakte na al die jaren op en de tussentijdse uitstroom van kinderen begon. In 2010 beoordeelde de onderwijsinspectie belde scholen opnieuw als zeer zwak en dreigde met sluiting van 't Klaverblad. De gemeente besloot daarop de scholen bij raadsbesluit over te dragen aan schoolbestuur Openbaar Basisonderwijs West-Brabant. Binnen een jaar had dit bestuur de kwaliteit op orde: het materiaal werd vervangen, er kwamen digiborden en het onderwijsprogramma werd bijgesteld. Toch bleef het misgaan: ouders werden nauwelijks geïnformeerd en leerlingdossiers waren niet op orde. Ook kwamen er telkens andere leerkrachten, wat opnieuw de continuïteit niet ten goede kwam. Dat leidde ertoe dat de jaren daarna zo'n 25 leerlingen de school tussentijds verlieten en er nauwelijks nieuwe >

Er zijn al die jaren te veel fouten gemaakt

aanmeldingen kwamen. Het schoolbestuur en de gemeente legden de oorzaak van de problemen bij de ouders die hun kind van school haalden. Zij konden de school redden door hun kind opnieuw op 't Klaverblad te doen. In de zomer van 2014, toen er nog maar zeven leerlingen waren, werd in samenspraak met ouders en bewoners een nieuw plan gemaakt en een nieuwe directeur aangesteld. Door het dorp actief te betrekken en inspraak te geven werd de school weer positief op de kaart gezet. Het leerlingenaantal steeg naar 18 leerlingen. Ook kinderen jonger dan 4 jaar werden weer aangemeld. Maar de benodigde tijd om voldoende leerlingen te trekken, ontbrak. Op 1 oktober 2015 moest de school 23 leerlingen hebben om open te kunnen blijven. Maar het is lastig het tij te keren als het imago van de school slecht is, bestuurders jarenlang roepen dat de school dicht gaat en geen voorstander van kleine scholen zijn.'

In een laatste poging de school te redden vroeg Michel Rog (CDA) aan de staatssecretaris om zijn discretionaire bevoegdheid uit artikel 157a van de Wet op het primair onderwijs te gebruiken en de school bij wijze van uitzondering open te houden. De kwaliteit was immers op orde en er was een reëel perspectief op een groeiend leerlingenaantal. Het antwoord van de staatssecretaris was voorspelbaar, maar voor de betrokkenen toch teleurstellend: 't Klaverblad is een nevenvestiging van een andere school en alleen hoofdvestigingen komen in aanmerking voor deze uitzondering.

Laatste pogingen

Ook bestuurder Ad Goossens vindt de sluiting jammer. 'We hebben er de afgelopen jaren alles aan gedaan, maar het was een neerwaartse spiraal. Ik vind het vervelend dat er wordt gezegd dat ik tegen kleine scholen ben. Dat is niet waar, maar een kleine school is wel een rekbaar begrip. Ik heb inderdaad wel eens mijn vraagtekens gezet bij een school met zo weinig leerlingen. Misschien had ik dat niet moeten zeggen, maar of zo'n heel kleine school pedagogisch verantwoord is, betwijfel ik. Je wil toch dat jouw kind zich kan spiegeleken aan leeftijdsgenoten. Natuurlijk kennen wij onze verantwoordelijkheid. Het openbaar onderwijs is in deze regio zwaar ondervertegenwoordigd, dus wij sluiten echt niet zomaar een school. Deze school is feitelijk van rijkswege gesloten. Met een taskforce met ouders hebben we nog een nieuw plan voor de school gemaakt. Zij hebben ontzettend hun best gedaan, met nieuwe onderwijsconcepten en ideeën. Maar het was niet voldoende. Een van de laatste voorstellen was om de school als onbekostigde dependance open te houden. Dat zou ons jaarlijks zo'n 180.000 euro hebben gekost, wat ten koste zou zijn gegaan van de andere scholen. Dat vonden wij niet verantwoord. Een ander voorstel om er een school voor speciaal onderwijs van te

maken, paste niet in onze visie op passend onderwijs. Ik wil dat kinderen zoveel mogelijk nabij huis regulier onderwijs kunnen volgen. Zelf heb ik nog met schoolbesturen uit de omgeving gesproken over een mogelijke samenwerking en we hebben ten slotte een bezwaarschrift ingediend bij de minister. Maar de wet is ook voor ons leidend. Als de bekostiging van overheidswegen wordt gestopt, kunnen wij geen kant uit.'

Volgens Jan de Vos, adviseur van de Vereniging Openbaar Onderwijs (VOO), was het ondanks de goede plannen te kort dag. Hij nam op uitnodiging van de taskforce deel aan het beraad. 'Dit plan zou een paar jaar eerder kans van slagen hebben gehad. Maar ook de medezeggenschap was niet optimaal geregeld. In de MR was er sprake van een ongelijke stemverhouding, waardoor ouders en leerkrachten van de nevenvestiging het nakijken hadden. Met een aparte deelraad voor 't Klaverblad zou er meer recht zijn gedaan aan hun positie en waren de mogelijkheden van de Wet medezeggenschap op scholen (WMS) misschien beter benut.'

De situatie in Drimmelen staat niet op zichzelf. Veel dorpen worden door teruglopende leerlingenaantallen geconfronteerd met de dreigende sluiting van hun basisschool: onnodig om te zeggen dat het een verlies is voor de leefbaarheid. Gelukkig ontstaan op veel plaatsen nieuwe vormen van samenwerking tussen scholen en schoolbesturen, zodat er voor kinderen in de buurt een goede school behouden blijft. Dat ouders en dorpsbewoners soms zoeken naar creatieve manieren om hun eigen dorpschool open te houden, is begrijpelijk en lovenswaardig. In het buurtschap Vinkenbuurt nabij Zwolle lukte het om voor de met sluiting bedreigde Vinkenbuurtschool met 30 leerlingen een ander schoolbestuur te vinden. Schoolbestuur Arcade uit Hardenberg neemt de school dit schooljaar over van stichting Openbaar Onderwijs Zwolle. Maar soms kan een bestuur niet anders dan vasthouden aan de door de overheid gestelde minimumnorm. Want ook een dorpschool kan niet zonder kinderen. x

Of zo'n kleine school pedagogisch verantwoord is, betwijfel ik

Geen kleuterleerkrachten de ruimte

'De kleuter in Nederland heeft zijn bestaansrecht verloren'. Het was een van de verzuchtingen van kleuterleidster Erica Ritzema in haar afscheidsrede, waarin zij uitlegde waarom zij niet langer in het kleuteronderwijs wilde werken. Haar woorden hebben mij in het hart geraakt, maar vooral geïnspireerd om de kleuter weer als kleuter te erkennen. Zij heeft me laten inzien dat ons op opbrengsten en prestaties gerichte onderwijs niet aansluit bij de ontwikkelingsfase van het jonge kind. Het vrije spel komt in de knel door de focus op leermethodes, lesdoelen en toetsen. Omdat beleidsmakers, onderwijsinspectie en schoolbestuurders krampachtig zekerheid zoeken bij vergelijkbare, objectieerbare gegevens. Omdat we er ten onrechte van uitgaan dat zo vroeg mogelijk beginnen met cognitieve kennisoverdracht ook echt iets oplevert. Zoals in de eerste versie van het rapport van Paul Schnabel werd voorgesteld om kleuters al verplicht Engels en Digitale Vaardigheden bij te brengen. Jong geleerd, is oud gedaan, zal de man hebben gedacht. Maar zoals gras niet harder gaat groeien door er aan te trekken, zo heeft de kleuter geen baat bij formeel leren. Het kleuterbrein is daar gewoon nog niet aan toe.

Michel Rog (45) is Tweede Kamerlid en woordvoerder onderwijs voor het CDA. Eerder was hij leraar en voorzitter van CNV Onderwijs.

Wat de kleuter het ene moment feilloos reproduceert, blijkt te een volgend moment niet in het lange termijngeheugen te hebben opgeslagen. Dat laat onverlet dat ik iedere kleuter toewens dat ie naast alle ruimte om te spelen, te ravotten en te fröbelen, ook opgroeit in een taalrijke omgeving waarin bijvoorbeeld ook veel wordt voorgelezen. Maar dat is wat anders dan letters stampen. Om Erica Ritzema nog maar eens aan te halen: kleuters zijn geen holle vaatjes die je dagelijks van bovenaf met kennis moet vullen. Wat wil ik wel? Ik pleit ervoor om radicaal te stoppen met het afnemen van toetsen bij kinderen tot zeven jaar. Ik pleit ook voor een gericht scholingsaanbod over de ontwikkelingsfase van kleuters. Veel kleuterleidsters zijn daarin slechts zeer beperkt opgeleid, terwijl er zoveel valt te leren over de ontwikkeling van het jonge kind en over hoe die ontwikkeling het best gevolgd, gestimuleerd en begeleid kan worden. Voor nieuw op te leiden leraren pleit ik ervoor om binnen de pabo na een algemeen jaar een driejarige specialisatie voor het jonge kind van nul tot zeven en een specialisatie voor kinderen van zeven tot veertien jaar aan te bieden. Dat betekent dat er in de afzonderlijke opleidingen ook veel meer aandacht kan komen voor pedagogiek en het opdoen van de broodnodige praktijkervaring. Bijkomend voordeel: de pedagogische opleiding voor kinderen van zeven tot veertien jaar zal juist minder 'kleuterachtig' worden, waardoor die opleiding ook voor mannelijke studenten - die nu eenmaal vaker willen lesgeven aan oudere kinderen - aantrekkelijker wordt. Als laatste pleit ik voor zelfbeheersing bij beleidsmakers, schoolbesturen en onderwijsinspectie. Want als wij een stapje terug doen, komt er weer ruimte voor de kleuterleerkrachten.

We moeten stoppen met toetsen bij kinderen tot zeven jaar